

David Tall berättar om sin familj medan Johan Palmgren dokumenterar. Foto: OLLE SPORRONG

FAKTA OM JOHAN PALMGREN

■ Filmare född 1967 i Uppsala. Uppvuxen i Lund. Har bland annat gjort "Bedragaren", "Porrkungens tårar", "Benny och kulturhuset" och "Tre filmer till minne av förintelsen".

■ År 2007 vann han, tillsammans med Åsa Blanck, en Guldbagge för bästa dokumentärfilm med "Vikarien".

■ Stiftelsens motivering: "2023 års stipendium tilldelas Johan Palmgren och hans filmprojekt om insamlingen av föremål med koppling till Förin-

telsen. En servett, en fingerborg eller en randig jacka. Minnet av Förintelsen ligger inpackad i de allra enklaste ting. Med detta unika arbete, dokumenterar Johan Palmgren berättelser som väcker liv i personliga ägodelar från Förintelsen. Föremålen öppnar dörrar till historien. Johan Palmgrens film förevigar skådringarna för framtiden".

FILMARE FÅR ÅRETS BINDEFELD-STIPENDIUM

Johan Palmgren ger de överlevandes historier fortsatt liv

Miriam Martha Tall överlevde både Auschwitz och Bergen-Belsen.

Hu ser hennes som David till att hennes livshistoria inkluderas i samlingarna hos Sveriges museum om Förintelsen.

Processen med att samla in föremål och historier dokumenteras av filmaren Johan Palmgren som i morgon motar årets stipendium från Micael Bindefelds Stiftelse till minne av Förintelsen.

- Vad hände med de på bilden?

- Mamma och mor-mor överlevde. Resten av familjen dog. Robert försvann direkt. Vart vet de inte. Den nyfödda, han dödades inför deras ögon. Han kastades mot en vägg med huvudet före. Hon dog i gaskammaren, liksom den här lilla grabben.

Frågan ställs av intendent Erik Broberg och svaret ges av David Tall. De två tittar på ett svartvitt fotografi som brukar stå i David Talls bokhylla. Fotot på familjememmarerna är taget innan de sickkades till nazisternas förintelsläger.

David Tall sammanställde anteckningarna som han hittade hemma hos sin mamma och gjorde en bok.

Miriam Martha Tall föddes i den ungerska huvudstaden Budapest. Familjen hade det bra ställt, pappan ägde skog och mamman var en före detta skådespelerska, och de levde sina liv parallellt med kriget fram till 1944 då Adolf Eichmann bestämde sig för att också judarna i Ungern skulle ingå i nazisternas utrensningar. Miriam Martha Tall var tolv år när hon deporterades till Auschwitz. Ett år senare ingick hon i den närmare 800 kilometer långa dödsmarschen mot lägret Bergen-Belsen där hon inhystes i baracken bredvid Anne Frank. Till skillnad från

Anne Frank fick Miriam Martha Tall uppleva befrielsen.

- Hon överlevde förmodligen för att hon såg arisk ut med sitt blonda hår och sina blå ögon, säger sonen David Tall.

Född i Bergen-Belsen

Han är själv född i Bergen-Belsen 1947 då hans blott 15-åriga mamma befann sig i det flyktlager som växt fram bredvid det forna koncentrationslägret. Ett slags väntrum där människor fick vara innan det bestämdes vart de skulle ta vägen. Miriam Martha Tall tog med sonen David till Israel innan hon senare skulle bygga sig ett liv i Sverige.

När David Tall gick igenom sin mammas arbetsrum efter att hon flyttat på äldrodmsheim hittade han anteckningar som modern skrivit om sitt liv. Nu ska Miriam Martha Talls levnadshistoria bevaras i samling-

David Tall visar intendenten Erik Broberg ett filmpapper. Foto: OLLE SPORRONG

arna hos Sveriges museum för Förintelsen. I bakgrunden av samtalet mellan Erik Broberg och David Tall rör sig filmaren Johan Palmgren. Det är där han helst vill befinna sig - mitt i handlingen men utanför bild. Han monterar upp kameror och ljus, ber om ursäkt för att förarbetat tar tid.

- Den enda gången som jag lyckats göra detta snabbt var med Michael Gorbatjov. Det var i Moskva, han kom in och var väldigt otålig. Då lyckades jag få upp allt på tio minuter. En rekorduppställning.

Säkrar minnen genom film

I samband med Förintelsens minnesdag i morgon motar Johan Palmgren årets stipendium från Micael Bindefelds Stiftelse till minne av Förintelsen. Stipendiet kommer att användas av Johan Palmgren för att genom en film säkra

minnen från en generation som en efter en går ur tiden.

Det började som korta film-dokument på uppdrag av Forum för levande historia men när Johan Palmgren reste runt tillsammans med bland annat intendenten Erik Broberg väcktes tanken om att göra något mer. Bland de föremål som donerats till förintelsemuseets samling finns bland annat en fångkaja, ett sällsynt objekt eftersom sådant vanligtvis brändes vid ankomst till Sverige av rädsla för smitta och parasiter.

Efter hembesöket hos David Tall fortsätter arbetet hos andra donatorer för att ta emot berättelser och föremål.

- Vissa av föremålen kan vara rätt allmogliga vid en första anblick - men bakom dem finns en berättelse, säger Johan Palmgren. Jag har filmat dem med olika specialobjektiv och när man åker genom deras värld blir allt mer konkret. Via föremålen får man olika berättelser. De berättar alla en egen historia.

Kristin Lundell
kristin.lundell@expressen.se

STIFTELSEN BILDADDES I SYFTE ATT FÖRMEDLA KUNSKAP OM FÖRINTELSEN TILL EN BRED SVENSK PUBLIK

■ Micael Bindefelds stiftelse till minne av Förintelsen bildades 2015 i syfte att förmedla kunskap om Förintelsen till en bred svensk publik. Den delar årligen ut ett stipendium den 27 januari på den internationella minnesdagen för Förintelsens offer. Stipendiet är på 350 000 kronor.

TIDIGARE MOTTAGARE:

2022: Anna Florén, programchef på Voksenåsen.
2021: Forskaren och arkeologen Daniel Leviathan.
2020: Koreografen och regissören Alexander Ekman.
2019: Författarna Natalie Verständig och Anders Rydell.

2018: Fotografen Mikael Jansson.
2017: Kompositören Jacob Mühlrad.

2016: Adina Krantz och Nadine Gerson, grundare av föreningen Zikaron (minne).

2015: Skådespelaren Sara Sommerfeld, producenten Johan Romin och fotografen Örjan Henriksson.

Florén.

Leviathan.

Ekman.

Verständig, Rydell.

Jansson.

Mühlrad.

Krantz, Gerson.

Sommerfeld, Romin, Henriksson.